

SCOL'A ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 18. Iuniu v. 1876.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Invitare la prenumeratiune.

Inca unu numeru, si cu ajutoriulu lui Domnedieu vomu fi incheiatu primulu semestru din viéti'a foiei nóstre pedagogice „Scol'a Romana“.

Nu ne compete — in cauza propria — a judecá, intru câtu amu reusitu in acestu tempu a tiené „Scol'a Romana“ la inaltimea pedagogíei de astadi si a satisface justele asteptari ale onorabililor nostri lectori, — despre acést'a voru judecá aceia, in man'a carora se afla deja 25 de numere din „Scol'a Romana“; facându inse acést'a, ne rogamu a nu scapá din vedere, ca suntemu abia numai la inceputulu lucrului si ca nu ne-a iertatu nici tempulu, nici spatiulu a desvoltá cuprinsulu foiei asia, precumu ne-amu propusu a face.

Succesele vedite de pana aici — déca ne este permisu a ne provocá la ele — ne indreptatescu, credemu, a privi indereptu cu liniscire, inainte cu sperantia. Desf' adeca incepuramu a publicá „Scol'a Romana“ sub impregiurari prea nefavorabile, avendu d. e. a suportá — faéia de unu publicu puéinu numerosu — concurinti'a a 4 organe pedagogice, intre cari 3 cu caracteru oficiosu seau cu subventiune ficsa, precandu noi erámu avisati senguru numai la propriiele nóstre poteri, totusi furamu fericiti a vedé in scurtu tempu abonementele atingundu numerulu indispensabilu pentru ecsistinti'a foiei, ér pres'a si alti barbati competenti declarandu-se in favorulu „Scólei Romane“.

Incuragiati de acestu resultatu alu primului inceputu, si tari in credinti'a, ca onorabili abonenti vechi voru remané si mai departe fideli „Scólei Romane“ si voru formá cadrulu pentru noii combatanti sub acést'a flamura, deschidemu

prenumeratiune la SCOL'A ROMANA pe semestrulu II: 1876,

care va esí cá si pana aici odata in septemana — Vineri'a — in marimea si cu adjustarea sciuta, costandu pentru Austro-Ungari'a 2 fl. 50 cr., ér pentru Romani'a 7½ franci seau lei noi.

Din parte-ne nu vomu crutiá nici unu sacrificiu posibilu, pentru cá „Scol'a Romana“ se servésca cu credintia si se represente cu demnitate — scól'a romana. Ne-a succesu deja a câscigá spre acestu scopu poteri respectabile in diferite tienuturi ale patriei.

Fora a neglige rubricile cultivate pana aici, ne vomu ocupá in semestrulu II din nou cu *invetiamentulu intuitivu*, cu *geografi'a* si *geometri'a*; vomu aduce tractate relative la *didactic'a generala*, carea inca nu a ajunsu a se propune in tóte instituttele nóstre pedagogice; vomu vorbí intr'o seria de articuli despre *cladirea* si *adjustarea scóleloru* etc.

Dorindu a ilustrá mai multi articuli cu desemnuri relative, spre ce inse se ceru spese nóue, venimu a rogá pre onorabili nostri prenumeranti, amici, colegi si cunoscuti, cá se nu pregete, in interesulu causei, a recomandá „Scol'a Romana“ in cerculu influintiei lor, anunciandu totu odata, ca din semestrulu I. mai avemu inca 90 de ecsemplaria complete.

Prenumeratiunile binevoiésca a se face de timpuriu, cá se ne scimu orientá in privinti'a ecsemplariiloru de tiparitu, si foi'a se se póta ecspedá fora intrerumpere.

Totu odata rogamu pre aceia din onorabili nostri abonenti, cari suntu in restantia cu costulu abonementulu pe semestrulu I, se grabésca a se achitá, cá si noi se ne potemu face detorinti'a faéia de tipografia si administratiune. Doritu-amu fi, a nu cultivá nici candu acésta rubrica in „Scol'a Romana“.

In fine ne semtímu detori a ecsprime recunoscintia si multiamita celoru ce au lucratu pentru latirea si spriginirea intelectuala a foiei nóstre si cu deosebire Mariteloru Consistória, cari au binevoitu a recomandá organelor subalterne „Scol'a Romana“.

Sábiiu, 18/30 Iuniu 1876.

Redactiunea.

Gradine de copii.

(Fine.)

Jocurile lui Fröbel sunt de două categorii, libere, cari adăcă consistă în diverse miscări, și jocuri cu obiecte.

Jocurile libere se împartu érași în jocuri de măriu și de ambletu, de-a fugá, de-a sarit'a, cu braçiulu, cu man'a și cu degetele. Copii se jóca de-a sol-datii, de-a scolarii, de-a negociatorii; imitéza fug'a calului, sborulu porumbului, saritulu bróscei, giluitulu mesariului, frementatulu panei; reproducu: venatoriulu și iepurele, carausiulu și calulu, miçi'a și siórecele etc.

Incátu pentru jocurile cu obiecte, Fröbel a compusu spre acestu scopu 24 „daruri de jocu“ (Spielgaben), precátu de simple, pre atátu de instructive; inse chiar aici, în simplitatea jocurilor, jace valórea loru pedagogica. Copii nu se bucura de obiecte, pe cátu se bucura de aceea ce făcu cu ele, va se díca de ocupatiunea loru.

Darulu I aduce corpulu celu mai simplu și joca-rei'a cea mai placuta copiiloru — globulu cá pila seau mice de jocatu. Este o scátula cu 6 pile de lana, colorite rosiu, venetu, galbinu, violetu, verde și orange. Jocandu-se cu ele, copii 'și deprindu manile și ochii, destingu colorile și invétia însufrile „rotundu“ și „elasticu“.

Darulu II trece dela globu la contrastulu acestuia, adăca la cubu, carele este corpulu celu mai regulatu, și adăuge încă cilindrule cá midilocitoriu între amendóua. Copilulu se deprinde aici cu cele 3 figure cardinale și invétia a face destingere între form'a simpla și form'a compusa. Totu odata se potu ecsecutá cu corpurile aceste mai multe jocuri, tragúndu d. e. prin ele o ačia mai grosutia și făcúndu-le a se invérti. Dupa cumu aci'a va trece prin o lature, prin o dunga au prin unu cornu alu cubului, voru resultá 3 forme tehnice: cilindrule, rót'a au coniuulu duplu; în modulu acest'a copii se voru convinge cu ochii proprii, cá globulu se cuprinde în cilindru, ér cilindrule în cubu.

Darurile III, IV, V și VI aduc cubulu taiatu în cuburi mai mici, în table și în stélpi prismatici. Prin acést'a formele se sporescu, copii destingu între întregu și între partile sale, și cladindu cu acestea dupa placu, produc felu de felu de forme, cari inse se potu reduce la trei categorii și adăca:

- a) Forme intelectuale, cari se referescu la matematica, d. e. împartiendu unu cub în 2 diumetati, 4 patraria etc.
- b) Forme estetice, componendu d. e. stele, cercuri, poligóne etc.
- c) Forme practice, cladindu obiecte reale d. e. o casa, o mésa, unu scaunu etc.

Cu urmatóriele 4 daruri Fröbel descinde dela corpuri la planuri.

Darurile VII—X aduc tablitie de lemnu în 3

și 4 cornuri și de diverse colori, cu ajutoriulu carora copii compunu érași totu felulu de forme.

Darulu XI: Foi de chartía în forma cvadrata, numite „foi de împaturatu“, pentru cá copii au a le împaturá în totu modulu, formandu luntritie, scátule, serine etc.

Darulu XII: Taiarea de forma din chartía cu fórfecel.

Darulu XIII: Impletitulu cu chartía, paia, papura etc.

Ulteriórele 7 daruri înfăcisiéza lini'a și punctulu și servescu asemene spre a compune formele cele mai bizare.

Darulu XIV: Bătisióre și verigi.

Darulu XV: Grauntie de mazere au margele etc.

Darulu XVI: Látisióre seau surcele de ingraditu.

Darulu XVII—XVIII: Vergéu'a articulata și firulu.

Darulu XIX: Desemnulu pe chartía cvadrilata, și în legatura cu elu:

Darulu XX: Impunsulu cu aculu dupe forme desemnate.

Prin întórcerea ordinei:

Cusutulu face din puncte linie.

Colorirea face din linie planuri.

Lipirea face din planuri (de chartonu) corpuri; ér: Modelarea în lutu móle produce forme și figuri dupa intuitiunile de mai înainte.

Éca pe scurtu — abia numai dupa nume și numeru — jocurile cu obiecte, cari se practica în gradin'a de copii!

Multe din ele sunt insoçite de cantari acomedate, odata pentru a face jocurile mai interesante, apoi spre a introduce pre micuti totu odata și în lumea tonuriloru.

Dandu copilulu vóia a-si alege însusi obiectulu de jocu, prin acést'a gradin'a de copii voiesce a tiené séma de libertatea sa individuala; pentru cá inse acést'a libertate se nu degenereze în arbitriu, și copii se se deprindia în constantia și perseverantia, institutóri'a se nevoiesce câte odata a escitá în prunci interesu mai víu și mai durabilu pentru unu jocu óre care; totu spre scopulu acest'a copii, cari la începutu cladescu dupa placu, mai tárdíu au a face acést'a dupa unu planu anumitu, ba câte odata cladescu cu totii împreuna aceeași figura, punendu fiacare câte unu elementu la locul cuvenitu.

Acést'a ne conduce în modu firescu a vorbí despre momentulu socialu din gradin'a de copii. Avendu în vedere, cá fiacare omu este membrulu unui cercu socialu (familia, comuna, statu, omenime) gradin'a de copii deprinde pre elevii sei de timpuriu cu drepturile și detorintiele individulu față de societate.

Fora a murmurá copilulu se supune la ordinea institutulu, asculta cu placere de mandatele institutóri

si invétia a fi liberu între marginile legeri. In comerțu cu co-etanii sei coltiurile individualitatiei se tocescu si in anim'a sa se destépta iubirea, simpatia increderea seau confidintia, amicéti'a, paciinti'a, comple-santi'a, buna-cuviinti'a, in scurtu: tóte virtutile sociale. Ecsemplulu si emulatiunea suntu doi agenti tari ai educatiunei publice.

In acelasi tempu micutii invétia a cunósce natur'a si viétia din natura. In gradin'a institutului adeca ei nunumai se jóca, ci si lucra. Inaintea loru insti-tutóri'a sémena si cultiva cereale, legume si flori. Copii insfisi capeta si ei câte unu straturelu, pre care-lu sapa, 'lu sémena, 'lu uda si-lu plevescu; afara de aceea se deprindu a grigí si de paseri, iepuri de casa si de alte animale domestice. Ocupandu-se cu plante si animale institutóri'a nu intrelasa a face micutiloru impartasiri relative la numele, figur'a si viéti'a acestoru produse, inse nu cá de pe catedra, ci cá mam'a cea buna, carea spalandu-si copilulu nu lipsesce a-i díce: „Ast'a e guriti'a, ast'a-i urechiusi'a, ada acumu manuti'a drépta etc.“

In fine se cultiva cu deosebita atentiune momen-tulu religiosu. Privindu productele si fenomenele naturei, pruncii de sene vinu la intrebarea: Cine a fa-cutu tóte acestea? De aici manecandu institutóri'a incepe a le vorbí — éراسi in tonu copilarescu, imitandu stilulu biblicu — despre Domnedieu si despre insusirile sale, le spune, cumu elu a facutu lumea din nemic'a, cumu elu tóte le tiene, de tóte grigesce cá celu mai bunu parinte. Totu odata copii invétia a si vorbí cu Domnedieu, adeca a se rogá lui, ceea ce in institutu se face nunumai la intrare si esfre, ci de câte ori ma-rirea si iubirea lui D-dieu se arata in modu ecstra-ordinariu, d. e. la o tempestate, epidemia etc.

5. In gradin'a de copii elevii se primescu in etate dela 3 pana la 6—7 ani si cercetéza institutulu inainte de amiédiadi dela 8 seau 9—12 óre, ér dupa amiédiadi dela 2—4 óre, avendu celalaltu tempu a-lu petrece in cas'a parintiésca sub influinti'a educatiunei familiare, carea nu se póte suplini de totu prin nici unu surogatu. — Tacs'a de unu copilu pe o luna variéza dela 50 cr. pana la 3 fl.; suntu inse si institute gratuite, infientiate de societati filantropice, au de statu. — Cu gradinele de copii stau in legatura institute pentru crescerea de institutórie si mame bune.

Astadi gradinele de copii au prinsu radecini mai in tóte statele civilizate, asia d. e. in Franci'a, Belgi'a, Holandi'a, Spani'a, Americ'a de nordu, Angli'a, Austro-Ungari'a, Rusi'a, Romani'a. Multu a contribuitu la acést'a Barones'a de Marenholtz-Bülów, o muiere geniala si in-flacarata pentru ideile lui Fröbel. A se vedé in materi'a acést'a: „*Manuel pratique de jardins d'enfants de Frédéric Froebel, à l'usage des institutrices et des mères de famille; composé sur les documents allemands par I. F. Jacobs; avec une introduction de Madame la Baronne de Marenholtz*“ (Braxelles 1859).

Biografie istorice.

Stefanu celu mare.

1456—1504.

(Dupa Urechia, Laurianu si Bolintineanu).

(Urmare.)

4. Batali'a dela Valea alba.

Invingerile lui Stefanu infuriara pre Mohamedu in-tr'o mesura, încátu se resolví a merge insusi in contra lui si a-si isbândí pentru rusnea indurata la Racov'a. Incepù indata a face pregatirile cele mai intinse. Mai antáiu tramise pe marea négra a flota catra Crimei'a, carea luá cetatea Caf'a prin insielatiune si ucise pre toti negociatorii romani de acolo. Dupa aceea atacá Cetatea-alba, carea capitulá. Abia inse se imbarcara Turcii éراسi, si Stefanu purcese cu pușin'a sa óste, ce avea indemana, si cuprinse de nou Cetatea-alba, trecñdu sub sabia tóta garnison'a turcésca de acolo. Acumu Mohamedu puse in petióre tóta tiér'a turcésca si plecá cu ienicerime cáta frundia si iérba. In acelasi tempu se cobori in Moldov'a o mare ostire de Tatarsi, incependu a pradá, a arde, a ucide, a robí. Dela o margine a tieriei pana la cealalta nu se audiá, decátu unu lungu gémetu de temere. Stefanu inse nu se descuragiá. Tramise indata soli la vecinii sei crestini, la Unguri si Poloni, cerendu ajutoriu in contr'a inamicului comunu; dar nu primi. Casimiru se multiamí a ecespedá unu deputatu de pace la sultanulu. Mateiu avea insusi se apere Dunarea contra Turciloru. Astfeliu Stefanu remanendu avisatu senguru numai la poterile sale, se pregatí cumu sciú mai bine cu Moldovenii sei. Pentru cá se nu fia atacatu in acelasi tempu diu dóue laturi, Stefanu se aruncá mai antáiu asupra Tatariloru, pre cari intr'o lupta crancena de trei díle la Nistru i rupse de totu. „Mai multi Tatarsi“, díce Dlugos, „s'au taiatu de sabi'a Moldoveniloru in fuga, decátu pe campulu de bataia. Spaimantandu-se Tatarsii, cá se póta fugí mai rapede, nunumai armele, ci si sielele si vestmintele le lapedau, si cá nisce turbati, goli, sariau in Nistru, unde se innecau. Mai multu de 15000 de Tatarsi au caditu. Candu Stefanu crediú a fi sfermatu cu totul ostirea chanului, se rapedí iute la Dunare, pe unde intrá marea armata otomana pe cinci poduri facute cu ajutoriulu domnului Radu din Munteni'a. Stefanu cercá a oprí pre Turci se tréca Dunarea, lovindu-le vasale cu tunuri si primindu-i la malu cu o plóia de sageti si glóntia; cu tóte acestea oprirea nu erá cu potintia, fiendu poterile pentru unu siesu intinsu prea neegale. Védiendu acést'a, Stefanu se retrasa mai in launtru la locuri mai strimte, tienendu inse calea Tur-ciloru, radicandu tóte satele, ardiendu si nimicindu tóte semenaturile si campiele. Betranii, femeile, copii si avutíle le adepostí prin cetati si prin fundurile muntí-loru, ér barbatii buni de arme se insfrara sub flamurile armatei. Ascunsi in paduri, ostasii esiau inaintea Tur-ciloru si-i loviau neincetatu. Cei ce se dá in laturi, cautandu provisiuni, nu se mai intorceau; Moldovenii cadeau asupra loru si seau i sdrobeau in lupta, seau

prindindu-i, i trageau in tiépa. Acést'a tienù mai multe dfile. Turcii pierdusera in modulu acest'a deja 30.000 de ómeni. Sultanulu vediendu, ca de va mai tiené acésta stare de lucruri, va pierde tóta ostirea, fora a fi avutu incai o bataia formala, despartí armat'a sa in mai multe corpuri si le tramise se ocupe trecerile si se incungiure pre Stefanu. Atunci Stefanu tienù consiliu cu capitanií sei; acestia i propuneau a se retrage la munti cu tóta óstea si acolo la strimtori a asteptá pe inimicu. „Turcii suntu inca multi“, diceau ei, „nici odata sultanulu nu a radicatu o armata mai mare decâtu acést'a. Déca ne va invinge cu deseversfre si pe Mari'a Ta Te va robí, atunci va face ce va voi elu in Moldov'a, va face pasialicu seau incai va numí unu domnu vasalu. Pe câtu inse va scí, ca Stefanu este in petióre si in capulu unei armate, nu va cutezá a face nimicu“. Stefanu intielegându prudintí'a acestoru cuvinte, se retrase mai inlauntru si in fine asediá taber'a la Resboieni seau Valea-alba pe ap'a Moldovei, — o vale stíimta cuprinsa de déluri cu paduri mari. Aici Stefanu acceptá batalí'a la 26 Iuniu 1476 *). Ienicerimea calare, condusa de renumitul comandantu Sevghanbasí dela Trapezuntu, deschise ataculu; cu sabiele in dinti si cu pistólele in mani se aruncá in galopulu cailoru pe calea, ce se strimtéza intre paduri. Stefanu dete ordinu calariloru sei se descálece si se se insfre cu senetiele pa marginile padurei, ér in drumulu, pe care ienicerii cautara se tréca, asediá dóua tunuri cu cartece. De abia intrara, si deodata padurea din dóue parti versá asupra loru plóia de glóntia, de sageti si de cartece. Multi cai se poticnira seau cadiura ucisi cu cavalerii loru. Ienicerii inspaimantati de mórtea, ce-i loviá din umbra, nededati cu aceste lupte de paduri, se oprira unu momentu, apoi intórsera caii la fuga, restornandu si calcandu in petióre pre ienicerii pedestri, ce veniau in ajutoriulu loru. Acesti pedestri, cautandu se scape in padure, dau preste glóntiele Moldoveniloru ascunsi dupa copaci. Nu mai erá o lupta, erá macelu! Mohamedu, ce remasese in urma, prevediendu o fuga generala, trece pe calulu seu rapede cá o sagéta printre rîndurile ieniceriloru, dicundu-le: „Misieloru! dela inceputulu luptei sunteti invinsi? Astfeliu se lupta acumu fii profetului? Voiu merge io inainte catra ghiauri, chiar atunci, candu nu voiu fi urmatu de voi. Parintii vostri voru intrebá, ce ati facutu cu sultanulu vostru, si voi veti respunde: l'amu lasatu se móra, càci numai elu singuru a avutu barbatí'a se mérga inainte“.

Dicându vorbele aceste, Sultanulu ié in mana unu scutu, dà pinteni calului si se arunca preste rîu. Ienicerii rusinati 'lu urméza. Stefanu, amagitu de fantasm'a invingerei, parasese acumu positiunea sa cea minunata, padurea scutitória, si ataca la locu deschisu. Elu cu mic'a sa armata facea minuni. Pe la dóue óre dupa

amiédiadi Moldovenii trecuse riulu si inaintase pe cóst'a cea lina, impingûndu pe Turci indereptu. Sultanulu asteptá ajutória. Stefanu, neprimindu dela nime nici unu ajutoriu, fúse silitu a-si bagá tóta óstea in lupta, fora se póta lasá o parte se se odichnéscá. Pe la patru óre Turcii incepura a se plecá. Mohamedu vediù si tremurá. De odata inse, in acestu momentu criticu, se observá pe vêrfulu cóstei o negura. O strigare de bucuria in armat'a otomana anunciá, ca negur'a este o armata, ce vine Turciloru in ajutoriu. Erá Radulu cu Romanii sei! Muntenii intrara indata in lupta. Moldovenii se descu-ragiara. Insusi Stefanu pierdù speranti'a de-a invinge. Cu tóte acestea ei se luptau cu unu curagiu admirabilu. Pe la 6 óre de séra Muntenii cuprinsera marginile padurei parasite de Moldoveni. Stefanu temendu-se se nu piérdia intrarea strimtórei si se fia apucatu intre dóue focuri, se retrage in regula catra strimtóre; dar acumu Muntenii ocupase marginile paduriloru, si primira pre fratii loru cu o plóia de sageti si glóntie. Cele dóue tunuri ale Moldoveniloru inca erau deja in manile Turciloru. O multime de Moldoveni cadiura, cei ce mai remasera erau obositi pana la mórte. Spre séra Stefanu se mai arúnca odata printre bravii sei ostasi si-i imbarbatéza cu vorbe maretie. Dar deodata calulu seu cade. Turcii se arunca asupra lui. Atunci gard'a lui Stefanu, compuse din ostasi inbetraniti in lupte, de impreuna cu mai multi boeri, alérga la elu, 'lu apera cu barbatia silu tèrescu din lupta. Moldovenii se retragu rapede in paduri, acoperite acumu de umbrele noptiei. Nu mai remasera lui Stefanu decâtu 12000 de ostasi, cari se rasi-pira care in cotro! Ceialalti cadiura, dara precumu dîce vorniculu Urechia, „nu fia cumu, ci aperandu-se pana la mórte, nici invinsi de arme, ci sdroboti de multímea Turciloru“.

Locurile unde Moldovenii se batura cu Turcii, mai pe sus de puterea omenéscá, remasera albe de oseminte, si pentru aceea se si numira Valea-alba.

Dupa pierderea bataliei Stefanu cu unu micu numeru din aprodii sei apucá prin paduri si vai neamblate catra Cetatea-Némtiului, unde se refugiase mam'a sa cu tóte dómnele curtiei, cu avutiele si archivele tieriei. Stefanu suná din cornu se i-se deschidia portile cetatiei spre a scapá de Turci; dar mam'a sa aflandu deja, ca elu fú invinsu de Turci, se inarmá cu unu curagiu, ce invinse sentimentulu seu de mama, si invescuta in vestmintele domnesci, se aratá pe turnurile cetatiei de impreuna cu metropolitulu Teoctistu si dîse lui Stefanu: „Fiulu meu! mai bucurósa suntu a audí, ca ai moritu de man'a dusmanului, decâtu invinsu se-ti dau scapare intre acesti muri, unde se refugiéza numai muierile si betranii“. La vorbele acestea Stefanu se semte revenindu la detorí'a sa. Elu pléca indata in nóptea aceea in sus pe ap'a Moldovei spre a-si aduná ostirea sa resipita. Trecându pe la pesterea, in carea traiá eremitulu seau sihastrulu Daniele, batù la usí'a acestuia, anunciandu-i, ca este Stefanu Voda. Eremitulu erá tocma in rogatiune; pentru aceea dîse lui Stefanu se astepte pana-si va face deplinu

*) Vorniculu Urechia, Laurianu si Bolintinianu punu díu'a bataliei la 26 Iuliu, V. A. Urechia la 20 Iuniu, »Curierulu« de Iasi la 16 (26?) Iuniu (dupa »Albina«).

rogatiunea. Terminandu, chiamà apoi pre Stefanu in spelunca.

„Am pierdutu batal'ă dela Valea-alba cu Turcii“, dîse Stefanu. Voiu se-mi spui: se inchinu tiér'a la Turci? au nu?“ —

Eremitulu clatinà din capu. „Tempulu a inchinà tiér'a nu a sositu. Moldov'a are inca viétia, pentru ca are credintia in Domnedieu. Du-te si te bate si vei invinge pe Turci! Atunci apoi zidesce o manastire santului George!“

Incuragiatu din nou de aceste cuvinte, Stefanu sunà din cornu-i, ostasii sei respiti si alte ostiri de tiéra se strinsera in giurulu seu si cu totii apucara catra Turci, cari dupa batai'a dela Resboieni pradau si ardeau fora crutiare totu, ce intempinau in calea loru. Cá fulgerulu, ce trasnesce in midiloculu unei dîle cu sóre, a fostu pentru Turci ivirea lui Stefanu, pre care ei 'lu credeau pentru deapururea invinsu. Resboiulu, apoi fómetea si cium'a, de cari Turcii suferiau cumplitu, redusera fórte multu numerulu loru. Sultanulu radicà taber'a si plecà spre Dunare. Stefanu grabí in urm'a Turciloru si ajungundu-i spre Dunare i batù de mai multe ori si le luà tóte pradile, chiar si cortulu celu scumpu alu lui Mohamedu. Sultanulu abia cu a opt'a parte din armat'a sa scapà preste Dunare.

Dela Dunare Stefanu se întórse la Valea alba, puse de se strinse trupurile eroiloru caduti si le inmormentà in mai multe movile mari, cari se vedu si pana in dîu'a de astadi. Apoi zidí la Voraneti biserica santului George, precumu promise eremitulu, ér mai tardiu dispuse a se durà o biserica si din sus de Valea-alba, carea stà pana astadi sub nume de manastirea Resboieni.

(Va urmá).

Tractarea numerului 10.

(Fine.)

b) Divisiunea.

a) Impartîrea propria.

Aici pe drotu suntu 10 bile, 5 le impingu in partea stanga si 5 in partea drépta. Câte parti am facutu din ele? Cumu suntu aceste dóue parti intre sene? Faceti si voi din 10 bătisióre dóue parti egale!

||||| |||||

Acumu érasí amu impartítu unu numeru in dóue parti egale; cumu se chiama partile acestea? Cátu e diumetate din 10? Cátu e diumetate din 10 cruceri? din 10 cóle de chartía? din 10 metri? din 10 litri? etc.

Intr'unu piersecu erau 10 piersece cópte, din cari s'au culesu diumetate; câte anume s'au culesu? câte au remasu in piersecu? Unu pescariu prinse 10 pesci, din cari a vendutu diumetate, tienendu restulu pentru sene; câti pesci a vendutu? câti au tienutu pentru sene?

Corneli'a dîse: „Amu capetatu de 2 cruceri 10 fire de metasa“. Câte fire a capetatu ea de unu cruceriu?

Conchidemu: Déca de 2 cruceri a capetatu 10 fire atunci de 1 cruceriu (= diumetate din 2 cruceri) a capetatu diumetate din 10, adeca 5 fire.

Tatalu lui Georgiu cumperase dóue oi. „Pe aceste am datu 10 fl.“, dîse elu catra fiu-so. Cátu a costatu óea? Cumu ai conchisu?

|| || || || ||

Câte parti am facutu acumu din 10? Cumu suntu aceste intre sene? Faceti si voi din 10 bătisióre 5 parti egale! Am mai impartítu noi mai demultu unu numeru (cinci) in 5 parti egale; Cumu am numitu un'a din acele 5 parti? (cincime). Cátu face a cincea parte seau o cincime din 10? Cátu face a cincea parte din 10 Chilogrami? din 10 dîle? din 10 pasi?

Intr'unu blidu pe mésa erau 10 struguri. „Ié-ti de acolo a cincea parte!“ dîse mam'a catra fica-sa. Câti struguri si-a potutu luá fic'a? Pentru ce numai 2 struguri?

A cât'a parte suntu 2 pere din 10 pere?

In tempu de fómete impartí unu omu bunu intre 5 familie serace 10 Hectolitri de cucurudiu; câtu capetá fiacare familia?

Conchidemu: Déca 5 familie capeta 10 HL, atunci una familia (= a cincea parte din 5 familie) va capetá a cincea parte din 10 HL, adeca 2 HL.

Unu economu vendù 5 miei cu 10 florini; cu câtu se vine mielulu? Cumu vei conchide?

|| || || || || || || || || ||

Puneti si voi asia 10 bătisióre! Câte parti ai facutu din 10? Cumu suntu aceste 10 parti intre sene?

Impartîndu unu numeru in 10 parti egale, un'a din ele se numesce a diecea parte seau o diecime.

Cátu face a diecea parte din 10 ceruse? din 10 cruceri? din 10 metri?

Intr'unu blidu erau 10 mere. Venindu copii dela scóla, le dîse mam'a loru: Fiacare are voia a-si luá a diecea parte din tóte merele. Câte mere si-a potutu luá unu copilu?

Findu ca Juli'a avea 10 stiluri, daru unulu vecinei sale; a cât'a parte din stilurile sale a daruitu Juli'a?

Diece scolari au cumperatu in compania o gramada de 10 mere frumóse si le-au impartítu intre sena fratiesce; câte mere a capetatu fiacare?

Conchidemu: Impartîndu 10 scolari 10 mere, unulu (= a diecea parte din 10 scolari) va capetá a diecea parte din 10 mere.

Aceste 10 mere le-au cumperatu ei cu 10 cruceri; cu câtu se vine unu meru? Cumu vei conchide?

Io-mi cugetu unu numeru; acela e a diecea parte din 10 luatu de dóue (de trei, patru, cinci etc.) ori. Ce numeru mi-am cugetatu?

O cerusa a costatu de patru ori a diecea parte din 10; câtu a costatu ea anume?

Cu câtu este diumetate din 10 mai mare decâtu a cincea parte din acelu numeru?

Cu câtu este a diecea parte din 10 mai mica decâtu a cincea parte?

De câte ori am se ieu a diecea parte din 10, cá se am diumetate din 10?

„Vrei se scí de câti ani sum? díse Sabin'a catra frate-so Virgiliu. Bine, adauge la olalta diumetate, a cincea si a diecea parte din 10 si vei scí etatea mea“. De câti ani o fostu Sabin'a.

In scrisu:

1 : 10 = 10
2 : 10 = 5
3 : $\frac{10}{1}$ = 3
4 : $\frac{10}{2}$ = 2
5 : 10 = 2
6 : $\frac{10}{4}$ = 1
7 : $\frac{10}{3}$ = 1
8 : $\frac{10}{2}$ = 1
9 : $\frac{10}{1}$ = 1
10 : 10 = 1.

7. *Lectiune finala.*

Cari numeri amu invetiatiu pana acumu? Dí-i pe róndu!. Dí-i indereptu! Ce numeru stá între 1 si 3? între 3 si 5? între 5 si 7? între 7 si 10? între 2 si 4? între 5 si 8? între 9 si 10? Ce numeru stá înainte de 8? 9? 10? 5? 2? 1? Ce numeru urméza dupa 2? 5? 9? 7? 4? etc.

Cátu ne trebue la 1, cá se avemu 2? 3? 4? 5? 6? . . . 10?

Cátu ne trebue la 2, cá se avemu 3? 4? 5? 7? . . . 10? etc.

Cu câtu este unulu mai micu decâtu 2? 3? 4? 5? . . . 10?

Cu câtu este doi mai micu decâtu 3? 4? 5? 6? . . . 10? etc.

Cu câtu este diece mai mare decâtu 9? 8? 7? 6? . . . 1?

Cu câtu este nóue mai mare decâtu 8? 7? 6? 5? . . . 1?

De câte ori trebue se luamu pre 1, cá se avemu 1? 2? 3? 4? . . . 10?

De câte ori trebue se luamu pe 2, cá se avemu 2? 3? 4? 5? . . . 10?

De câte ori se afla 1 in 1? 3? 4? . . . 10?

De câte ori se afla 2 in 2? 3? 4? . . . 10?

Cátu face diumetate din 2? 4? 6? 8? 10? câtu din 1? 3? 5? 7? 9?

Cátu face a treia parte din 3? 6? 9?

Cátu face a patra parte din 4? 8?

Cátu face a cincea parte din 5? 10?

A cât'a parte este 1 din 2? 3? . . . 10?

A cât'a parte este 2 din 4? 6? 8? 10?

A cât'a parte este 3 din 3? 6? 9?

A cât'a parte este 4 din 8? 5 din 10?

O muiere duse la tergu 10 gâsce, si vendù din ele a cincea parte, si inca a patr'a parte din restu; câte i-au mai remasu?

O dómna ingrasià 10 ratie. Diumetate din ele si inca 3 le tienù pentru sene, restulu 'lu vendù; câte anume a tienutu pentru sene si câte a vendutu? etc.

Corespondintia.

Zernesci, 8 Iuniu 1876.

Domniloru redactori!

Cá abonentu alu stimabilului D-Vóstre organu „Scól'a Romana“, Ve rogu cu tóta stim'a a dá in acelu dñuarianu puçinu locu urmatóreloru:

Comun'a nóstra bisericésca Zernesci are ferircirea a numerá dñu'a de 6 Iuniu a. c. între cele mai insemnate díle, pentru ca in aceea dí s'a petrecutu la noi unu actu de mare importantia — actulu introducerei cu solemnitate in parochia a unui preotu de curendu chirotonitu, a parentelui Traianu Metianu, descendentele unei familie multu pretiuite a comunei nóstre.

Fia-mi permisu deci a descrie in liniaminte mai generale decurgerea acestei solemnitati.

De si cam improvisatu, dar' importanti'a actului totusi atrase si aduná mai pre toti locuitorii acestei comune la sant'a biserica cea mare cu chramulu santei Treimi, — parte pentru a ascultá sant'a liturgia ce s'a seversitu cu o tieremonia mai mare decâtu alta data, parte pentru de a vedé in fapta si d'a fi martori oculari introducerei solemne a iubitului si pretiuitului nostru pastoriu sufletescu Traianu Metianu, dela carele comun'a nóstra 'si promite multu.

Sant'a Liturgia a decursu sub pontificarea Reverendisimului Domnu Iosifu Baracu, protopopu I. alu Brasiovului, cu asistentia parintelui Ioanu Comsia si Traianu Metianu.

Parintele protopopu cá insarcinatu cu efeptuirea actului de instalatiune dupa terminarea servitiului divin, rosti o cuventare adñcu patrundiatórie in animele crestiniilor si corespundietórie scopului, — intretiesendu si charti'a de recomandare a Escelentiei Sale, Parintelui Archiepiscopu si Metropolitu Mironu Romanulu.

La pasagiulu, unde Parintele Protopopu recomanda poporului a primí cu caldura pre nou chirotonitulu — se potea vedé intr'adeveru o bucuria ecstraordinaria pre feçiele tuturor, si acést'a ecspresa prin repetite si frenetice strigari de „se traiésca“.

Dupa ce Parintele Protopopu terminá cuventulu seu de introducere, nou chirotonitulu rosti urmatórele:

„Ce voiu resplátí Domnului
pentru tóte câte a facutu
mie?“ psalm. 115. cath. 16.

Prea Onorate Domnule Protopópe! si Iubitiloru Crestini!

Cându me infaçiesiezu cá preotu inaintea Domniei Vóstre; candu audu din rostulu Prea Onoratului Domnu Protopopu introducere mea in slugirea celoru sante la altariulu Domnului, si la trebuintiele Domniilor Vóstre a le poporului, candu acestea se intempla intr'o adunare solemna cá acést'a, — in cas'a Domnului, — atunci mai inainte de tóte erumpe in mine sentiulu de multiamita, si me indémna se multiamescu cu adñca pietatate mai antáiu lui Domnedieu, carele in lips'a de tata — in verst'a mea cea mai frageda, între valurile lumei acesteia

— singuru a fostu scutulu si aperatoriulu, tari'a si virtutea mea; sentiulu meu me îndemna la adînca multiamire catra D-dieu, carele a plecatu animele D-Vóstre iubitloru! se me alegeti de preotu, éra animele mai mariloru nostri, si cu deosebire anim'a cea buna si parintiésca a Escelentiei Sale prea vredniculu nostru Metropolitu se me chirotonésca. Deci astfeliu invapaiatu de sentiulu multiamirei si recunoscintiei, repetu strigare: „Ce voi resplátí Domnului pentru tóte câte a facutu mie?“

Voiu resplátí dupa potinti'a mea totu ceea ce cere dela mine Domnulu, voiu fi slugitoru credintiosu altariului Domnului, voiu fi ceea ce m'am invrednicitu: „Preotulu lui D-dieu si alu poporului, si voiu aduce rogatiunile mele Domnului inainte a totu poporulu“ — acestea voi resplátí Domnului pentru tóte câte a facutu mie.

Dar' óre ce voi resplátí D-Vóstre, iubitloru poporeni, cari m'ati ajutatu la preotf'a mea, cari v'ati intrepusu pentru mine, fora se fiu facutu pana acumu fapte, ce m'ar fi recomendatu increderei D-Vóstre, fora se fiu meritatu increderea, ce mi-ati aretatu?

Voiu resplátí aceea ce 'mi impune detori'a si chiamarea mea de preotu; mai inainte de tóte nu voiu uitá, ca m'ati alesu de preotu in aceea sperantia seau credintia, cá in viitoriu se me aratu demnu seau vrednicu de increderea D-Vóstre, — m'ati alesu póte si in umbr'a altoru barbati din famili'a mea, cari pana colo departe au latitu fal'a si renumele comunei nóstre si a bisericei, — m'ati poftitu in credinti'a aceea se fiu si eu candu-va spre onórea acestei comune, se fiu radimulu si spriginulu ei si alu poporului, care a datu atáti barbati alesi si vrednici din sinulu seu, si carele — bunu este D-dieu — va ajuta si mai departe la radicarea nóstra in tóte cele bune si de folosu.

Nu sciu încátu me voru ajutá poteri se implinescu aceste asceptari ale Domniei Vóstre; un'a inse sciu si promitu serbatoresce, ca pe cátu voiu potea, me voiu sili se justificu increderea ce a-ti pusu in mine, me voiu sili alaturea cu toti fruntasii si binevoitorii comunei, ér' mai alesu spriginindu pre vechiulu luptatoru pentru drepturile comunei, pre vredniculu Parinte Ioanu Comsía, carele dintre toti preotii cei mai vechi singuru a remasu Parintele acestei comune, — dícu me voiu sili se-lu spriginescu in tóte lucrarile sale privitórie la inaintarea comunei si a poporului nostru; me voiu sili se lucru pentru readucerea dragostei intre noi toti preotii si poporeni, fora osebire de partida, cáci de o parte acést'a este detorinti'a preotului, ér' de alta parte tóte faptele cele bune numai pe temeiulu dragostei se potu face, numai pe temeiulu dragostei crestinesci se potu sporí; cáci precumu o casa seau o familia, unde nu este dragoste, se ruinéza, precumu o insoçire de mai multi ómeni, unde nu este dragoste, adeca, unde unulu lucra contra altuia, se ruinéza, se nimicesce; totu asia si o societate seau comuna bisericésca, seau o comuna mirenésca ori politica, cumu este si a nóstra, fora rodurile dragostei se strica, si pe câte este ea astadi de vediuta, pe atátu va fi de

nesocotita de-i va lipsí dragostea crestinesca, pentru aceea díce santulu apostolu Pavelu Cor. 13. 2. „Si de asiu avé prorocía, de asiu scí tóte tainele, de asiu avé tóta sciinti'a, de asiu avé tóta credinti'a in cátu se mutu si munti, ér dragoste nu amu, nimic'a suntu“ ceea ce atát'a insemnéza, ca tóte invetiaturile si sciintiele din lume fora dragoste crestinesca nu aducu nice unu folosu, ci dragostea aduce tóte folósele cele mari si ómeniloru si societatiilor.

Acestea suntu, iubiti poporeni, ce dreptu multiamita si recunoscintia le promitu in acésta dí mare pentru mine D-Vóstre, in cas'a si inaintea lui D-dieu si aceloru de façia, — dícu, — dreptu recunoscintia pentru increderea ce ati pusu in mine.

Ele suntu cu adeveratu numai promisiuni, cáci nice tempu, nice ocazione n'a fostu, cá se devina fapte, dar' se póte cá nice poteri mele se nu me ajute, a face tóte câte a-si dorí si a-si voí pentru binele poporului nostru, care bine, este totu odata si binele meu, cáci candu poporulu este fericitu, atunci si preotii lui suntu fericiti.

Deci pentru cá tóte dorintiele si promisiunile mele façia de D-Vóstra se devina fapte, — am antáiu neaperata lipsa de ajutoriulu celui prea inaltu. „Ajutoriulu meu dela Domnulu celu ce a facutu ceriulu si pamentulu“; apoi am lipsa de spriginulu si ajutoriulu D-Vóstre alu tuturora; de aceea dupa D-dieu ve si rogu pre toti fora osebire de partida, fora osebire de bogatu ori seracu, se-mi fiti de ajutoriu intru implinirea chiamarei mele celei grele preotiesci, cá se conlucramu impreuna, la binele si fericirea nóstra, — precumu suntemu intruniti intr'o societate bisericésca, precumu urmarimu cu totii unulu si acelasiu scopu — binele vremelicu si vecinicu, — asia se si conlucramu cu totii intr'unu cugetu, intr'o buna co'ntielegere l'ajungerea binelui si fericirei ce cautamu, pentru cá asia éra si cu totii se ne bucuramu de rodurile lucrariloru si osteneleloru nóstre, cá asia cu totii se asceptamu preste lucrarile nóstre, preste casele nóstre si preste casnicii nostri, darulu Domnului nostru Isusu Christosu, dragostea si binecuvantarea lui D-dieu Tatalu, si impreunarea santului Duhu se fie cu noi cu toti, acumu si totu deaun'a in vecii veciloru, Aminu“.

Dupa care poporulu de nou prorupse in strigari de „se traiésca“.

In aceste sentiente de bucuria se departá multimea dela sant'a biserica, si curendu dupa aceea urmara la casele noului pastoru sufletescu diferite gratulatiuni si felicitari cordiale: din partea comitetului parochialu, comitetului comunalu, primariei comunale, corpului invetiatorescu, intielegintiei din locu, si a multoru bravi Brasioveni, cari anume venisera se asiste la acést'a, si in fine din partea intregului poporu, la cari tóte domnulu parente respunse cu rara desteritate, promitiandu totu posibilulu ajutoriu spre binele bisericei si alu comunei.

La una óra postmeridiane urmá unu pradiu splendidu decoratu de o cununa frumósa de óspeti.

Dee bunulu Domnedieu, cá sperantiile ce s'au intemeiatu in animele credinciosiloru cu ocasiunea acést'a, se se realizeze si se se traduca cátu mai curundu in fapte.

Unu martoru.

Statute de administratiune ale „Fondului pentru infientiarea unei scóle romane de fetitie in Clusiu“.

(Urmare).

§. 8. De competenti'a adunarei se tienu mai cu séma:

- a) Alegerea comitetului pe restempu de patru ani. Acestu comitetu inse se va innoí din anu in anu asiá, ca la adunarea generala ordinaria procsima prin balotare voru esí doi membri din cei optu ai comitetului si se voru inlocuí prin alegere cu altii; in anulu urmatoriu voru cadé sub balotare numai cei siese membri vechi, dupa alu treile numai cei patru, éra dupa alu patrul voru cadé si cei doi membrii vechi, alegundu-se un'a cu presiedintele comitetu cu totulu nou.
- b) Ecsaminarea activitatiei de preste anu a comitetului, si aplanarea de afaceri mai momentóse trecutórie preste sfer'a comitetului.
- c) Ecsaminarea ratiociniulu pecuniariu si materiale presentatu de comitetu carui adunarea i va da absolutoriu seau, dupa cercustari, 'lu va denegá.
- d) Ecsaminarea inventarielor de totu soiulu ale fondului.
- e) Revederea bilantiei de venite si erogate.
- f) Incuvientiarea bugetului preliminaru pre anulu venitoriu.

§. 9. Despre tóte actele adunarei generale notariulu va duce protocolu ecsactu, care la finea adunarei generale se va autenticá prin una comisiune ecsmisa din sinulu acesteia.

b) Comitétulu fondului.

§. 10. Comitétulu sta din unu presiedinte, unu notariu, unu cassariu, unu controloru si din alti cincii membrii actuali, cumu si trei suplenti, cari se alegu totu la patru ani de catra adunarea generala prin majoritate absoluta de voturi, au prin aclamatiune, si se innoiescu conformu prescrierei din §. 8. a), éra dupa espirarea restempului de patru ani potu fi realesi.

Ei voru funcioná gratis, afora déca mai tardíu concediendu midilócele fondului, adunarea generala ar' aflá cu cale a yotá cutarui membru din comitetu, pentru servitie mai oneróse si mai destincte óre-care remuneratiune.

(Va urmá).

Varietati.

(Unu casu prea seriosu) se intemplá in scól'a de modelu din F. Invetiatoriulu B. admoniase in tempulu propunerei deja de trei óri pre unu scolaru de altmintrea tacutu si de omenia pentru conturbarea liniscei. Ne avendu inse vorbele sale nici unu resultatu, invetiatoriulu alergá cu pasi rapedi la scolaru, carele inse sare iute pe mésa,

ié o pusetiune provocatórie, 'si face manile pumu si privește la invetiatoriulu cu ochi aprinsi si intiepeniti. Acést'a privelisce produse in sufletulu invetiatoriului o schimbare totala; aprinderea sa se potolí indata si cu tonu liniscitu díse: siedi, Antóne! apoi se urcá éراسi pe catedra si propuse fora intrerumpere mai departe. La finea órei comunicá casulu cu directoriulu, carele decide a se face cercetare. Copilulu inse fú insinuatú de morbosu si nu veni nici a dóua nici a treia dí la scóla; mai multi medici stau in giurulu patului seu, fora a scí, ce se faca. A patr'a dí uniculu fiu alu unoru parinti avuti nu se mai aflá intre cei vii. Tenguirile loru dupa fiulu pierdutu ajunsera pana in localulu scólei si atinsera animile invetiatoriloru si ale scolariloru. Medicii staruira, cá se se faca sectiune, in urm'a careia au aflatu, ca tuberculele creeriloru erau gat'a a plesní; de aici congestiunile acute si in urma apoplecsí'a de creeri. Invetiatoriulu B. mulfiámí lui D-dieu, ca man'a sa nu veni in atingere cu capulu scolarului deja cuprinsu de morbu; cea mai mica sguuire prin presiuni mecanice ar' fi facutu, cá partile morbose se se imple de sange si se plesnéscu, candu apoi apesandu asupra creeriloru mórtea ar fi urmatu la momentu. Ce nefericire: cadavrulu unui scolaru la petiórele unui invetiatoriu conscientiosu si bravu, pe care póte l'ar fi aruncatu pe banc'a acusatiloru si in fine l'ar fi osenditu pentru ucidere.

E. S.

(Remediú contra turbarei). O frumósa descoperire sciintifica si umanitara s'a facutu de curundu. Dr. Grzymala din Podoli'a ar fi descoperitu unu remediú contra turbarei. 60 centigrami de pulvere de *Xanthium spinosum*, repetate de trei óri pe dí si continuate tempu de 3 septemani voru ajunge pentru unu omu formatu. Pentru unu copilu mai micu de 12 ani dos'a e de 30 centigrami. Pentru unu cane trebue 30 grami pe dí de 3 óri tempu de 3 septemani. Inventatorulu pretinde, ca a reusítu in tóte casurile, ce i s'au presentatu, si a tramisu la „academí'a de medicina“, unu pachetu de foi de *Xanthium* spre a se face esperintie.

V. C.

(Stipendiú). Senatulu scolasticu din comitatulu Cetatii-de-balta are de conferitu unu stipendiú de 150 fl. pentru acelu teneru, care va se se faca ingeniuru, archiectu au masínistu. La stipendiú póte aspirá senguru numai unu teneru din comunele cercului electoralu inferioru alu acelu comitatu, de altmintrea fora destingere de nationalitate si confesiune, carele a) a absolvitu cu distinctiune unu gimnasiu superioru au o scóla reala superiora si asculta un'a din specialitatile amintite la unu politechnicu din patria au din strainatate; b) este seracu si nu trage altu stipendiú. Stipendiulu se póte folosí 2—3 ani. Suplicele suntu a se adresá pana la finea lui Iuliu 1876 vicecomitelui comitatului Cetatii-de-balta.

Post'a redactiunei.

D-lui C. M. Borcanu in S. m. Vâlcea: 3 g. primitu. Punemu marce de 2 cr. = 5 bani.